

ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СПОРТСМЕНІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ВЕСЛУВАННЯМ АКАДЕМІЧНИМ

Олена Міщак¹

<https://orcid.org/0000-0002-5162-3174>

Андрій Сергєєв²

<https://orcid.org/0000-0001-5628-7096>

Володимир Астахов³

<https://orcid.org/0000-0003-3237-2688>

¹⁻³ Придніпровська держана академія фізичної культури і спорту, м. Дніпро, Україна

кореспондент-автор – О. Міщак: olenkamischak.16061970@gmail.com

doi: 10.32626/2309-8082.2023-28(2).102-108

Розглянуто особливості формування мотивації у спортсменів різної кваліфікації, що займаються веслуванням академічним. Актуальність дослідження мотиваційної сфери спортсмена обумовлена зростаючим інтересом до психології особистості, а мотиваційна сфера є її ядром. Особистість спортсмена, його внутрішній світ, часто виявляється поза увагою спортивних фахівців і тому залишається маловивченою. Важливо зрозуміти, що спонукає людину до занять таким видом спорту, як академічне веслування. Важливо визначити, що необхідно зробити, для того щоб у спортсмена не зникла потреба займатися саме цим видом спорту тривалий час. *Мета роботи* – дослідити мотиваційну сферу спортсменів різної кваліфікації, а саме визначити домінуючі мотиви занять академічним веслуванням, виявити чинники, що впливають на мотивацію занять спортом і причини обрання, саме веслування академічного. *Методи дослідження*: теоретичний аналіз і узагальнення літератури, опитування за методикою В. І. Тропнікова, інтерактивний метод дослідження інформаційних джерел, метод математичної статистики. *Результати роботи*. Було встановлено, що за своїм змістом мотиви спортсменів до занять веслуванням академічним дуже динамічні. В процесі спортивного вдосконалення вони змінюються і перетворюються під впливом різних обставин та взаємин з іншими спортсменами, оцінки власних дій і вчинків, а головне – цілеспрямованої виховної роботи тренера. Було визначено домінуючі мотиви у спортсменів, що займаються веслуванням академічним, встановлені основні мотиви приходу спортсменів саме до веслування академічного. Також визначено чинники, які вплинули на мотивацію занять веслуванням академічним. *Висновки*. Вивчені конкретні вікові особливості і відмінності мотивів у тих, хто займається весловим спортом. Визначені основні мотиви, які формують стійкий інтерес до занять веслуванням академічним. Виявлені основні чинники, які спонукають молодих людей займатися саме цим видом спорту. Також визначені ключові чинники, на які тренеру слід звернути пильну увагу при підготовці юних спортсменів, а також висококваліфікованих веслярів.

Ключові слова: веслування академічне, спортивна діяльність, психологія, мотивація, мотиви.

Вступ

Актуальність дослідження мотиваційної сфери спортсмена обумовлена зростаючим інтересом до психології особистості, а мотиваційна сфера є її ядром. Складність і суперечність вивчення процесу мотивації пояснюється тим, що кожний автор має свій погляд на дану проблему, кожний по-своєму трактує зміст даного процесу, структуру мотиву [16; 21; 30]. Дуже складно

Elena Mischak, Andrii Serheiv, Volodimir Astakhov. Study of the motivation sphere of athletes of different qualifications who are engaged in rowing

Abstract. The peculiarities of the formation of motivation in athletes of various qualifications engaged in academic rowing are considered. *Relevance of research* of the athlete's motivational sphere is due to the growing interest in the psychology of the individual, and the motivational sphere is its core. The athlete's personality, his inner world, is often overlooked by sports specialists and therefore remains poorly studied. It is important to understand what motivates a person to take up such a sport as academic rowing. It is important to determine what needs to be done so that the athlete does not lose the need to engage in this particular sport for a long time. The purpose of the work is to investigate the motivational sphere of athletes of various qualifications, namely to determine the dominant motives for academic rowing, to identify factors that influence the motivation for sports and the reasons for choosing academic rowing. *Research methods*: theoretical analysis and generalization of the literature, survey according to the methodology of V. I. Tropnikova, interactive method of researching information sources, method of mathematical statistics. *Results*. It was found that the motivations of sportsmen for academic rowing are very dynamic in terms of their content. In the process of sports improvement, they change and transform under the influence of various circumstances and relationships with other athletes, evaluation of their own actions and deeds, and most importantly – purposeful educational work of the coach. The dominant motives of athletes involved in academic rowing were determined, the main motives of athletes coming to academic rowing were established. Factors that influenced the motivation of academic rowing lessons were also identified. *Conclusions*. Specific age characteristics and differences in motives among those who practice rowing are studied. The main motives are determined, who form a steady interest in academic rowing. The main factors that encourage young people to engage in this particular sport have been identified. Key factors that the coach should pay close attention to when training young athletes, as well as highly qualified rowers, are also identified.

Keywords: rowing, sports activity, psychology, motivation, motives.

виявити, які мотиви є провідними в мотиваційному процесі конкретної людини у конкретних умовах. Важливим чинником є також постійна трансформація мотиваційного процесу. Його характер залежить від того, які потреби його ініціюють [6; 23].

У практиці спорту глибокий аналіз мотиваційної сфери провели А.В. Шаболтас, В.І. Тропніков, і багато інших. На основі методик, які були розроблені даними

авторами, визначались мотиви, які спонукають до спортивного вдосконалення спортсменів різної кваліфікації, їх ієрархія і структура, домінуючі мотиви, первинність і другорядність мотивів, визначалась інформативність методик у вивченні мотивів до занять спортом у висококваліфікованих спортсменів з циклічних видів спорту, ігрових видів спорту, єдиноборствах та здійснювалось їх порівняння. Г.В. Коробейніков [17; 25] визначає, що мотивація стимулює діяльність спортсмена, його поведінку, яка спрямована на пошук того, що потрібно для підвищення майстерності. О. Хуртенко, Б. Бортун [6; 7; 8] визнають мотивацію спортивної діяльності, як провідний компонент психологічного забезпечення результативної діяльності, іншими словами її можна охарактеризувати, як мотивацію змагальної діяльності, оскільки і тренувальний процес, і все життя спортсмена спрямовано на досягнення основної мети – перемоги в змаганнях [10; 19; 20].

Спорт, який є складовою частиною суспільства, знаходиться у певних зв'язках, взаємостосунках з багатьма соціальними системами. Особистість спортсмена, його внутрішній світ, часто виявляється поза увагою спортивних фахівців і тому залишається маловивченим [2; 26; 27]. Таким чином, проблема вивчення мотивації у веслуванні академічному дуже актуальна. Важливо зрозуміти, що спонукає людину до занять таким видом спорту, як академічне веслування. Важливо визначити, що необхідно зробити, для того щоб у спортсмена не зникла потреба займатися саме цим видом спорту тривалий час [3; 18; 29].

Матеріал і методи досліджень

Мета роботи – дослідити мотиваційну сферу спортсменів різної кваліфікації, а саме визначити домінуючі мотиви занять академічним веслуванням, виявити чинники, що впливають на мотивацію занять спортом і причини обрання конкретного виду спорту.

Дослідження проводилось на базі КПНЗ МДЮСШ Дніпровської міської ради. У дослідженні приймали участь 45 спортсменів різних вікових груп і кваліфікації, які були розділені на три групи: майстри спорту – 15, юніори – 15 і юнаки – 15. Експеримент проводився у декілька етапів: на I етапі (квітень 2022 р.) проводився аналітичний огляд літератури; на II етапі (травень 2022 р.) проводилися тестування та вивчення мотивів, інтересів, причин, які вплинули на спортсменів займатися веслуванням академічним; на III етапі (червень 2022 р.) проводилася систематизація окремих даних, обробка і аналіз отриманих результатів.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні *методи дослідження*:

- теоретичний аналіз і узагальнення літератури. Аналіз літературних джерел дозволив визначити наукові розробки з питань психології, педагогіки і теорії фізичного виховання;

- опитування за методикою В.І. Тропнікова. Дана методика розроблена В.І. Тропніковим для вивчення кола людей, які активно (професійно) займаються і продовжують займатися певним видом спорту;

- інтерактивний метод дослідження інформаційних джерел. Даний метод дослідження дозволяє вивчати тему за допомогою Інтернету. В Інтернеті найбільш оперативно і різнобічно представлена інформація з більшості тем;

- метод математичної статистики. Обробка результатів дослідження проводилася з урахуванням наступних показників: підрахунок результатів відповідей; визначення середнього арифметичного за кожним мотивом; відсоткове співвідношення; ранжирування даних за зростанням або зменшенням.

Результати досліджень

В результаті дослідження за методикою В. І. Тропнікова було виявлено, що для майстрів і юніорів найважливішим є мотив естетичного задоволення і гострих відчуттів (табл. 1).

Таблиця 1 – Рейтинг мотивів за методикою В. І. Тропнікова

Мотив	Майстри спорту		Юніори (18-23 роки)		Юнаки (до 18 років)	
	бали	місце	бали	місце	бали	місце
Естетичне задоволення і гострі відчуття	102.2	1	102.2	1	73.4	4
Матеріальні блага	96.3	2	86.4	8	63.3	8
Розвиток характеру і психічних якостей	93.6	3	101.8	2	74.8	3
Колективна спрямованість	92.3	4	100.3	4	77.6	1
Фізична досконалість	91.8	5	92.2	7	71.7	6
Здобуття авторитету та бажання слави	91.3	6	101.5	3	68.8	7
Пізнання	90.8	7	95.8	6	71.8	5
Потреба в схваленні	83.4	8	99.6	5	75.3	2
Спілкування	81.9	9	79.4	9	60.1	10
Поліпшення самопочуття і здоров'я	72	10	72.1	11	54.4	11
Придбання корисних для життя вмінь і знань	70.3	11	78.5	10	61	9

Респонденти віддали йому 1 місце, можливо, це пов'язано з тим, що спорту притаманний дух суперництва. Більшість опитаних спортсменів вважає цей вид спорту красивим, багатьом подобається складна тактична боротьба на змаганнях. Деякі прагнуть відчувати фізичну напругу. Одним важлива перемога, а іншим просто подобається участь у змаганнях. Таким чином, більша кількість опитаних займається веслуванням академічним, перш за все для задоволення свого внутрішнього «єго».

Для юнаків найважливішим є мотив колективної спрямованості – респонденти віддали йому найбільшу кількість балів. Цей мотив може виявлятися в бажанні захищати гідність команди на змаганнях різного рівня, або гідність країни – на міжнародному рівні. Почуття виконаного обов'язку перед тренером, товаришами по команді, батьками і перед суспільством грають дуже важливу роль в житті молодих спортсменів. На це вказує відповідальність і старанність, що властиво зазвичай дорослим особистостям. А в даному випадку це може свідчити, що веслування академічне виховує всі ці якості з юнацького віку. Майстри спорту і юніори віддали цьому мотиву четверте місце.

Мотив розвитку характеру і психічних якостей – на 2 місці у юніорів і на 3 місці у майстрів спорту і юнаків. Спортсмени виховують в собі такі якості, як цілеспрямованість, сміливість, рішучість, сила волі, завзятість і наполегливість, витримка і самоволодіння. Ці вольові якості властиві спортсменам високої кваліфікації і необхідні для досягнення високого спортивного результату.

Юніори виділили мотив здобуття авторитету і бажання слави. Для них цей мотив знаходиться на 3 місці, характеризує цілеспрямованість і наполегливість спортсмена. Вони вважають, що заняття спортом їм допоможуть підвищити свій авторитет серед друзів і родичів, підвищити свій інтелектуальний розвиток і виробити здатність швидко і точно мислити. Їм подобається відчувати свою фізичну перевагу над іншими. У майстрів спорту цей мотив на 6 місці – пояснюється тим, що у опитаних переважає бажання отримати матеріальні блага. Цей мотив для майстрів спорту є одним з основних і займає 2 місце, оскільки заняття веслуванням академічним для більшості з них є роботою. Також завдяки виступам на змаганнях і навчально-тренувальним зборам спортсмени мають нагоду відвідувати інші міста і країни.

Для юніорів і юнаків цей мотив не дуже важливий і знаходиться на 8 місці, можливо, тому що більшість з них ще навчається, і їм допомагають батьки. Мотив потреби у схваленні – у юнаків на 2 місці. Це свідчить

про те, що схвалення дій спортсмена заохочує його досягати високих результатів і йти до здійснення мети. Похвала може бути як з боку батьків, друзів, так і з боку тренера. І особливо важливий цей мотив в юнацькому віці. Для юніорів – схвалення, за рейтингом, на 5 місці.

Мотив фізичної досконалості на 5 місці у майстрів, на 6 – у юнаків і на 7 – у юніорів. Цей мотив показує, що для всіх спортсменів однаковою мірою важливо формувати себе як особистість, розвивати свої фізичні здібності, одержувати знання і уміння. Також мати бажання вдосконалювати фізичні якості, мати красиву статуру, подібатися протилежній статі.

Мотив пізнання при заняттях академічним веслуванням також в рівному ступені було обрано усіма спортсменами. Причиною вибору цього мотиву може бути бажання розширити свій світогляд, більше знати про життя видатних спортсменів, а також знайомство з ними, деяких цікавить необхідність постійного пошуку найбільш досконалих методів тренування.

У мотиві спілкування переважає бажання бути в колективі, стати лідером серед своїх товаришів по команді, бажання мати більше друзів. Для всіх груп цей мотив знаходиться на одному з останніх місць у рейтингу.

Мотив придбання корисних для життя вмінь і знань відображає те, що заняття спортом допомагають в різних життєвих ситуаціях, а також в придбанні майбутньої професії та знаходиться на прикінці рейтингу. Мотив поліпшення самопочуття і здоров'я не має сильного впливу на заняття веслуванням академічним, тому і займає останнє місце.

Було визначено домінуючі мотиви у спортсменів, що займаються веслуванням академічним. Найголовнішим для майстрів спорту і юніорів виявився мотив естетичного задоволення і гострих відчуттів. У юнаків домінує мотив колективної спрямованості, тобто бажання захищати гідність команди, міста, країни на різних змаганнях і виправдати надії, що покладають на них тренер та батьки. Також спортсменами були обрані мотив матеріальних благ, розвитку характеру і психічних якостей, потреба в схваленні і підвищенні авторитету та бажання визнання.

В результаті досліджень було виявлено зовнішні чинники, які вплинули на мотив приходу спортсменів до академічного веслування.

Отримані результати дозволили визначити основні мотиви (рис. 1).

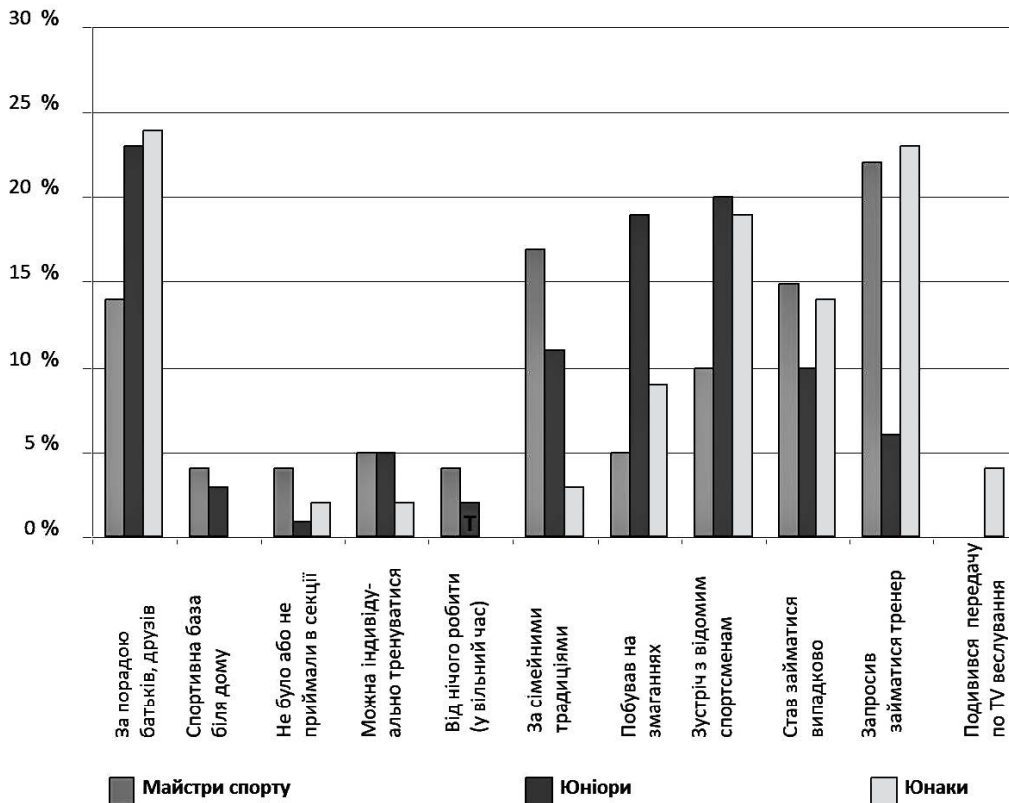

Рис. 1 Основні мотиви спортсменів щодо початку занять видом спорту "веслування академічне"

Було встановлено, що основними мотивами приходу до спорту є: близько 25 % спортсменів прийшли за порадою батьків або друзів, 23 % – запросив займатися тренер, 17 % – за сімейними традиціями. Отже, більшість спортсменів почала займатися веслуванням завдяки батькам або тренеру. Були виявлені причини вибору конкретного виду спорту. Основною (для всіх груп спортсменів) виявилася причина наявності високого зросту – 30 %. Ще спортсмени виділили помітність зростання результату і можливість саме у цьому виді спорту показати високий результат.

Порада батьків і знайомих має великий вплив на вибір людини у будь-якій сфері життя. Тому найбільш значимим мотивом для юнаків і юніорів виявився – порада батьків або друзів (24 % і 23 % відповідно). Підтримка з боку рідних особливо важлива для молодих людей, оскільки це допомагає визначити пріоритети у житті. У майстрів спорту 22 % опитаних були запрошені займатися веслуванням тренером і 23 % у юнаків. Це може бути пов'язано з авторитетом, який обов'язково повинен мати тренер. Для 20 % юніорів і 19 % юнаків важливою причиною приходу до веслування академічного є зустріч з відомими спортсменами, що ще раз доводить значну роль авторитету для молодих спортсменів. Також

не менш важливим для юніорів – 20 % опитаних, виявилися відвідування змагань з веслування, що і вплинуло на прихід до цього виду спорту. На 2 місці у майстрів спорту – 18 %, значну роль зіграла родинна традиція, тобто батьки, родичі або брати (сестри) займалися саме цим видом спорту. Почали займатися випадково – 5 % опитаних майстрів (3 місце) і 14 % юнаків (4 місце). Для всіх спортсменів малозначними виявилися: близьке розташування секції, відсутність інших секцій, висвітлення виду спорту в ЗМІ, можливість тренуватися індивідуально або просто за надлишком вільного часу.

Аналізуючи мотивацію до занять веслуванням академічним потрібно також визначити причини вибору конкретного виду спорту. Згідно наших досліджень (рис. 2) основною причиною вибору цього виду спорту (36 % опитаних юнаків, 30 % – юніорів і 23 % – майстрів спорту) назвали наявність свого високого зросту, що є пріоритетним для веслування академічного. Також юніори (18 %) відзначили, що вони мають невисокий зріст, але це не заважає їм займатися веслуванням академічним. Саме на цьому мотиві зробили акцент спортсмени легкої ваги. Також 17 % опитаних юніорів вказали на те, що саме у веслуванні академічному найбільш помітно зростання власних результатів. Решту мотивів відзначило від 5 % до 14 % респондентів.

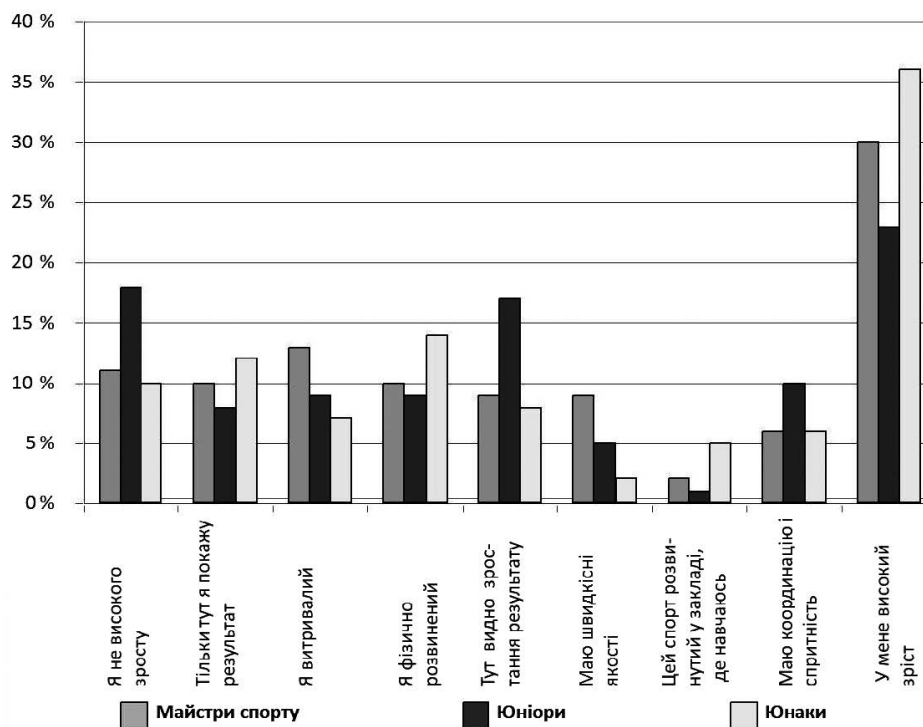

Рис. 2 Причини вибору спортсменами саме виду спорту "веслування академічне"

Дискусія

У літературних джерелах існує декілька точок зору на мотив: як на потребу, як на предмет задоволення потреби, як на намір, як на формування мети і засобів, і як на задоволеність [9; 11; 22]. В сучасній психології термін «мотив» застосовується для позначення різних явищ і станів, що викликають активну діяльність суб'єкта [5; 13; 14]. Мотиваційна сфера це складний психологічний процес, ми вважаємо, що недостатньо розглядати лише один його бік, потрібен системний підхід до дослідження цього феномена. Також ми можемо відзначити, що важливим чинником мотиваційної сфери виступає відмінність мотиваційних структур спортсменів різної кваліфікації, різний ступінь впливу на них однакових мотивів. У одних прагнення до досягнення результату буде дуже сильним, у інших воно може бути слабким. Тоді даний мотив по-різному буде впливати на поведінку людей.

Мотивація це факт, за яким немає можливості безпосередньо спостерігати або визначити емпіричним шляхом, це сконструйоване поняття. Про неї може бути зроблений висновок тільки на підставі поведінки або опитування індивідів, яких досліджують [1; 24]. Згідно результатів досліджень ми можемо відзначити, що мотиви спортсменів динамічні за своїм змістом. В процесі спортивного вдосконалення вони змінюються під впливом різних обставин, взаємодії з іншими спортсменами, оцінки власних дій і вчинків, а головне – цілеспрямованої виховної роботи тренера. Тому на нашу думку, формувати і розвивати мотивацію –

означає не закладати готові мотиви і мету в голову спортсмена, що могло б привести до маніпулювання іншою людиною, а поставити його в такі умови і ситуації, де б бажані мотиви і мета склалися і розвивалися б з урахуванням минулого досвіду, індивідуальності, внутрішніх потреб самого спортсмена.

Отже, можна констатувати, що процес мотивації дуже складений, багатоплановий і неоднозначний. Результати, які були отримані нами під час нашого дослідження веслувальників доповнюють результати досліджень інших авторів і вказують на необхідність подальшого вивчення мотиваційної сфери спортсменів.

Висновки

1. Встановлені конкретні вікові особливості і відмінності мотивів у веслувальників різного рівня кваліфікації.
2. Досліджені мотиви, які формують стійкий інтерес до занять веслуванням академічним.
3. Виявлені основні чинники, які спонукають молодих людей займатися саме цим видом спорту.
4. Визначені ключові чинники, на які тренеру слід звернути пильну увагу при підготовці юних спортсменів, а також висококваліфікованих веслярів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з більш глибоким вивченням мотиваційної сфери у спорті, а саме у веслуванні академічному, як провідного компонента психологічного забезпечення результативної змагальної діяльності.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела та література

1. Борисова О., Нагорна В., Шутова С., Митько А. Модельні характеристики психофізіологічного стану висококваліфікованих спортсменів у стресовій ситуації. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2019. № 1. С. 4-9. <https://doi.org/10.28925/2664-2069.2019.1.1>
2. Воронова В., Смоляр І. Особливості мотивації до занять спортом юних спортсменів. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2020. № 1. С. 110-116.
3. Головачов М., Петречук Л., Кудрявцева В. Статеві особливості психологічної адаптації та соціалізації спортсменів-інвалідів. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2019. Вип. 7(26). С. 32-37.
4. Гринь О. Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів : навч. посібник. Київ : Олімп. л-ра, 2015. 276 с.
5. Дорофеева О., Яринбаш К. Особливості психоемоційної підготовки спортсменів високої кваліфікації. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. № 2. С. 56-60.
6. Коробейников Г. В. Оцінювання психофізіологічних станів у спорті : монографія. Львів : ЛДУФК, 2013. 312 с.
7. Коробейников Г. В., Коробейникова Л. Г., Міщенко В. С., Харковлюк-Балакіна Н., Іващенко О. О., Дудник О. К. Оцінка психофізіологічного стану у борців високої кваліфікації в умовах тренувальних навантажень за нейродинамічними характеристиками. *Вісник Одеського національного університету*. 2018. Біологія. 23-2(43), 139-148. [https://doi.org/10.18524/2077-1746.2018.2\(43\).147001](https://doi.org/10.18524/2077-1746.2018.2(43).147001)
8. Коробейников Г., Приступа Є., Коробейникова Л., Бріскін Ю. Оцінювання психофізіологічного стану у спортсменів. Львів : ЛДУФК, 2013. 312 с.
9. Косинський Е. Самооцінка стану здоров'я студентів і їх мотивація до занять фізичним вихованням. *Молода спортивна наука України*. 2019. Вип. 15. Т. 2. С. 106-109.
10. Ніколаєв С., Ніколаєв Ю., Гребнік О. Рівень розвитку психофізіологічних особливостей студентів вищих закладів освіти. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2019. № 3 (47). С. 48-53.
11. Луковська О., Кришень В., Головачов М., Петречук Л. Характеристика стану психоемоційної сфери паралімпійців і дефлімпійців за результатами психологічного тестування. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2018. №1. С. 282-285.
12. Олійник Н. А., Войтенко С. М. Психологічні особливості спортивної діяльності : монографія. Вінниця : ВНАУ. 2020. 240 с.
13. Платонов В. М. Система підготовки спортсменів в олімпійському спорті. Общая теория и ее практические приложения : учебник. Київ : Олімп. л-ра, 2015. Кн. 1. 680 с.
14. Подшивайлов Ф. Мотиваційна сфера особистості : діагностично-розвивальний путівник. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 55 с.
15. Порубай С. Деякі питання психологічної підготовки спортсменів. *Сучасні проблеми спорту та фізичного виховання в Придніпровському регіоні*. 2018. № 2. С. 16-18.
16. Приходько В., Шевяков О., Майкова Т. Від спрямованої на індивідуальність до особистісної – орієнтованої практики – ресурс якісного оновлення системи підготовки. *Спортивний вісник Придніпров'я*. № 2. 2019. С. 37-49.
17. Шаболтас А. Мотиви занять спортом. Київ : Олімп. л-ра, 2014. 189 с.
18. Шинкарук О. Олімпійська підготовка спортсменів в Україні: проблеми і перспективи. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2013. № 1. С. 82-86.
19. Шинкарук О., Яковенко О., Ткаченко Н., Маслак В. Застосування педагогічних технологій в процесі відбору та орієнтації підготовки спортсменів. *Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання і спорт*. 2016. № 2. С. 14-17.

Referens

1. Borysova, O., Nahorna, V., Shutova, S., Mytko, A. (2019), "Modelni kharakterystyky psykhofiziologichnoho stanu vysokokvalifikovanykh sportsmeniv u stresovii sytuatsii" [Model characteristics of the psychophysiological state of highly qualified athletes in a stressful situation]. *Sports science and human health*, No 1, pp. 4-9. doi: 10.28925/2664-2069.2019.1.1 [in Ukraine].
2. Voronova, V., Smoliar, I. (2020), "Osoblyvosti motyvatsii do zaniat sportom y unykh sportseniv" [Features of motivation to employments by sport of young sportsmen]. *Theory and method of physical education and sport*, No 1, pp. 110-116. [in Ukraine].
3. Holovachov, M., Petrechuk, L., Kudriavtseva, V. (2019), "Statevi osoblyvosti psykhologichnoi adaptatsii ta sotsializatsii sportsmeniv-invalidiv" [Sexual features of psychological adaptation and socialization of sportsmen-invalids]. *Physical culture, sport and health of nation*, Issue 7(26), pp. 32-37. [in Ukraine].
4. Hryn, O. R. (2015), *Psykhologichne zabezpechennia ta suprovid pidhotovky kvalifikovanykh sportsmeniv* [Psychological support and support for the training of qualified athletes]. Olimp. literature, Kyiv. 276 p. [in Ukraine].
5. Dorofeeva, O., Yarinbash, C. (2016), "Osoblyvosti psykhoemotsiinoi pidhotovky sportsmeniv vysokoi kvalifikatsii" [Features of psichoemotsiynoi preparation of sportsmen of high qualification]. *Sports Bulletin of the Dnieper Region*, No 2, pp. 56-60. [in Ukraine].
6. Korobeinikov, H. V. (2013), *Otsiniuvannia psykhofiziologichnykh staniv u sporti* [Assessment of psychophysiological states in sports]. LSUFK, Lviv. 312 p. [in Ukraine].
7. Korobeinikov, H. V., Korobeinikova, L. H., Mishchenko, V. S., Kharkovliuk-Balagina, N., Ivashchenko, O. O., Dudnyk, O. K. (2018), "Otsinka psykhofiziologichnoho stanu u bortsiv vysokoi kvalifikatsii v umovakh trenuvalnykh navantazhen za neirodynamichnymy kharakterystykamy" [Assessment of the psychophysiological state of highly qualified wrestlers under conditions of training loads according to neurodynamic characteristics]. *Bulletin of Odessa National University. Biology*, 23-2(43), pp. 139-148. doi:10.18524/2077-1746.2018.2(43).147001. [in Ukraine].
8. Korobeinykov, H., Prystupa, Y., Korobeinykova, L., Briskin, Y. (2013), *Otsinyovannia psihofiziologichnogo state at sportsmen* [Evaluation of the psihofiziologic state at sportsmen]. LSUFK, Lviv. 312 p. [in Ukraine].
9. Kosynskiy, E. (2019), "Samootsinka stanu zdorovia studentiv i yikh motyvatsiia do zaniat fizychnym vykhovanniam" [Self-appraisal of the state of health of students and their motivation to employments by physical education]. *Young sporting science of Ukraine*, Vol. 15, pp. 106-109. [in Ukraine].
10. Nikolaiev, S., Nikolaiev, Y., Hrebniuk, O. (2019), "Riven rozvytku psykhofiziologichnykh osoblyvostei studentiv vyshchyykh zakladiv osvity" [Level of development of psihofiziologichnih features of students of higher establishments of education]. *Physical education, sport and culture of health in modern society*, Vol. 3(47), pp. 48-53. [in Ukraine].
11. Lukovska, O., Kryshen, V., Holovachov, M., Petrechuk, L. (2018), "Kharakterystyka stanu psykhoemotsiinoi sfery paralimpiitsiv i deflimpiitsiv za rezultatamy psykhologichnoho testuvannia" [Description of the state of psichoemotsiynoi sphere of paralimpiytsiv and deflimpiytsiv as a result of the psychological testing]. *Sports Bulletin of the Dnieper Region*, Vol. 31, pp. 282-285. [in Ukraine].
12. Oliinyk, N. A., Voitenko, S. M. (2020), *Psykhologichni osoblyvosti sportyvnoi diialnosti* [Psychological features of sports activities]. VNAU, Vinnytsia. 240 p. [in Ukraine].
13. Platonov, V. M. (2015), *Systema podhotovky sportsmenov v olymпыiskom sporte. Obshchaia teoriya y ee praktycheskye prylozheniya*. [The system of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications]. Olymp. literature, Kyiv, The book 1. 680 p. [in Ukraine].

20. Хуртенко О., Бортун Б. Структурні особливості формування мотивації до занять спортом спортсменів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 2. С. 119-123.
21. Borysiuk, Z., Błaszczyzyn, M., Piechota, K., Balko, S., Waśkiewicz, Z. (2022). EMGstructure, ground reaction forces as anticipatory indicators of the fencing lunge effectiveness. *Archives of Budo*, 18, 13-22.
22. Chalikavada, R. (2022). The association between neighborhood walkability and after-school physical activity in Australian schoolchildren. *Health promotion journal of Australia*, 32(2), 182-188.
23. Clancy, R., Herring, M., MacIntyre, N. (2016). A review of competitive sport motivation research. *Sport Exerc*, 27, 232-242. doi:10.1016/j.psychsport.09.003
24. Janicijevic, D., Garcia-Ramos, A. (2022). Feasibility of Volitional Reaction Time Tests in Athletes: A Systematic Review. *Motor Control*, 26(2), 291-314. – URL: <https://doi.org/10.1123/mc.2021-0139>
25. Kalikakis, G. (2021). Learn to Jet Ski: A Simple Guide to Jet Skiing. *JetSki Safaris, Monday, 22 March*.
26. O'sullivan, D. M., Jeong, H. S, Won, H. J. (2022). Functional Reaction Times of a Simulated Blocking Test among Para Taekwondo Athletes. *Healthcare (Switzerland)*, 10(7), 1231. – URL: <https://doi.org/10.3390/healthcare10071231>
27. Quinzi, F, Modica, M., Berchicci, M., Bianco, V., Perri R.L, Di Russo, F. (2022). Does sport type matter? The effect of sport discipline on cognitive control strategies in preadolescents. *International Journal of Psychophysiology*, 177, 230-239. – URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2022.05.016>
28. Panther, R. (2023). *Bumblebees on water skis*. Usborne cat ang. 24 p.
29. Riiser, K. (2016). Physical activity in young schoolchildren in after school programs. *Journal of School Health*, 89.9, 752-758.
30. Tomic, L., Janicijevic, D., Nedeljkovic, A., Leontijevic, B., Garcia-Ramos, A. (2021). Reliability and sensitivity of reaction time measurements during quasi-realistic soccer situations. *Motor Control*, 25(3), 491-501. – URL: <https://doi.org/10.1123/MC.2021-0002>
14. Podshyvailov, F. (2015), *Motyvatsiyna sfera osobystosti* [Motivational sphere of the personality]. Institute of the gifted child, Kyiv. 55 p. [in Ukraine].
15. Porubai, S. (2018), "Deiaki pytannya psykholohichnoi pidhotovky sportsmeniv" [Some questions of psychological preparation of sportsmen]. *Modern problems of sports and physical education in the Dnieper region*, No 2, pp. 16-18. [in Ukraine].
16. Prykhodko, V., Sheviakov, O., Maikova, T. (2019), "Vid spriamovanoi na indyvidualnist do osobystisne – oriientovanoi praktyky – resurs yakisnoho onovlennia systemy pidhotovky" [From directed on individuality to personality – the oriented practice – resource of high-quality update of the system of preparation]. *Sports Bulletin of the Dnieper Region*, No 2, pp. 37-49. [in Ukraine].
17. Shabolts, A. (2014), *Motyvy zaniat sportom* [Motives for doing sports]. Olym. literature, Kyiv. 189 p. [in Ukraine].
18. Shynkaruk, O. (2013), "Olimpiiska pidhotovka sportsmeniv v Ukraini: problemy i perspektyvy" [Olympic preparation of sportsmen in Ukraine: problems and prospects]. *Sports Bulletin of the Dnieper Region*, No 1, pp. 82-86. [in Ukraine].
19. Shynkaruk, O., Yakovenko, O., Tkachenko, N., Maslak, V. (2016), "Zastosuvannia pedahohichnykh tekhnolohii v protsesi vidboru ta oriientatsii pidhotovky sportsmeniv" [Application of pedagogical technologies in the process of selection and orientation of preparation of sportsmen]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University. Physical education and sport*, No 2, pp. 14-17. [in Ukraine].
20. Khurtenko, O., Bortun, B. (2019), "Strukturni osoblyvosti formuvannia motyvatsii do zaniat sportom sportsmeniv" [Structural features of forming of motivation to employments by sport of sportsmen]. *Theory and practice of modern psychology*, No 2, pp. 119-123. [in Ukraine].
21. Borysiuk, Z., Błaszczyzyn, M., Piechota, K., Balko, S., Waśkiewicz, Z. (2022). EMGstructure, ground reaction forces as anticipatory indicators of the fencing lunge effectiveness. *Archives of Budo*, 18, 13-22.
22. Chalikavada, R. (2022). The association between neighborhood walkability and after-school physical activity in Australian schoolchildren. *Health promotion journal of Australia*, 32(2), 182-188.
23. Clancy, R., Herring, M., MacIntyre, N. (2016). A review of competitive sport motivation research. *Sport Exerc*, 27, 232-242. doi:10.1016/j.psychsport.09.003
24. Janicijevic, D., Garcia-Ramos, A. (2022). Feasibility of Volitional Reaction Time Tests in Athletes: A Systematic Review. *Motor Control*, 26(2), 291-314. – URL: <https://doi.org/10.1123/mc.2021-0139>
25. Kalikakis, G. (2021). Learn to Jet Ski: A Simple Guide to Jet Skiing. *JetSki Safaris, Monday, 22 March*.
26. O'sullivan, D. M., Jeong, H. S, Won, H. J. (2022). Functional Reaction Times of a Simulated Blocking Test among Para Taekwondo Athletes. *Healthcare (Switzerland)*, 10(7), 1231. – URL: <https://doi.org/10.3390/healthcare10071231>
27. Quinzi, F, Modica, M., Berchicci, M., Bianco, V., Perri R.L, Di Russo, F. (2022). Does sport type matter? The effect of sport discipline on cognitive control strategies in preadolescents. *International Journal of Psychophysiology*, 177, 230-239. <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2022.05.016>
28. Panther, R. (2023). *Bumblebees on water skis*. Usborne cat ang. 24 p.
29. Riiser, K. (2016). Physical activity in young schoolchildren in after school programs. *Journal of School Health*, 89.9, 752-758.
30. Tomic, L., Janicijevic, D., Nedeljkovic, A., Leontijevic, B., Garcia-Ramos, A. (2021). Reliability and sensitivity of reaction time measurements during quasi-realistic soccer situations. *Motor Control*, 25(3), 491-501. – URL: <https://doi.org/10.1123/MC.2021-0002>

Надійшла до друку 11.06.2023